

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО МЕХАНІЗМУ

Ольга КИРИЛЕНКО, Віталіна ПЕРЕВОЗНЮК

ОСОБЛИВОСТІ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ПОСЛУГИ З ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ

Досліджено особливості ціноутворення на послуги з водопостачання та водовідведення. Виявлено низку проблем у даній сфері та запропоновано науково обґрунтовані підходи до їхнього розв'язання. Розвинуто принципи формування тарифів.

Ключові слова: *тарифи, ціноутворення, собівартість, рентабельність, економічно обґрунтовані витрати.*

В умовах демократизації суспільства важливого значення набуває проблема забезпечення суспільних благ, тобто таких товарів і послуг, які, за їхньою природою, не може надавати ринок. У структурі цих благ вагоме місце займають послуги водопостачання та водовідведення. Адже від забезпечення ними залежать життя і здоров'я громадян, діяльність суб'єктів господарювання, державних установ й організацій.

Варто відзначити, що галузь водопостачання перебуває в кризі ще з початку становлення України як незалежної держави. Причиною цього є те, що Уряд використовує застарілі методи управління підприємствами водопостачання, які зумовлюють, зокрема, недосконалість та непрозорість механізму формування тарифів на послуги, а це призводить до надмірного їхнього завищення, погіршення якості та зниження доступності послуг для споживачів.

Окрім згаданих проблем галузі, є низка інших, що пов'язані з монопольним становищем підприємств на ринку послуг водопостачання та водовідведення. Тобто виникає ситуація, коли за умови, що послуги надає лише одне підприємство, досягають більшої економії витрат, ніж за наявності двох та більше суб'єктів господарювання [12; 6]. До того ж, попит на послуги нееластичний стосовно ціни, що, в свою чергу, пояснюється їхньою унікальністю та важливістю для споживачів.

У вітчизняній економічній літературі висвітлені організаційно-теоретичні засади й проблемні аспекти функціонування підприємств водопостачання та водовідведення, зокрема у *працях таких учених і практиків*: А. Базилюк, С. Богачов, В. Богданович, Н. Гура, О. Денисюк, І. Завада, О. Романюк та ін. Однак, треба відзначити, що залишаються малодослідженими питання формування економічно обґрунтованих тарифів на послуги, підвищення якості послуг, виявлення альтернативних джерел фінансування галузі.

Метою статті є дослідження особливостей тарифного регулювання у галузі водопостачання, оскільки в сучасних умовах функціонування підприємств водопровідно-каналізаційного господарства надходження від тарифів займають лівову частку в загальному обсязі фінансових ресурсів. Від наукового обґрунтування розмірів тарифів залежить ефективність діяльності підприємств, забезпечення соціальної справедливості для споживачів і багато інших питань, які можна вирішити шляхом модернізації методів формування тарифів та впровадження принципів регуляторної тарифної політики.

Специфіка ціноутворення на послуги водопостачання та водовідведення визначена постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2006 р. № 959 “Про затвердження Порядку формування тарифів на послуги з централізованого водопостачання та водовідведення”. Водопровідно-каналізаційні підприємства формують тарифи на основі річних планів виробництва і надання послуг (окремо за видами) й економічно обґрунтованих планованих витрат з урахуванням планового прибутку та податку на додану вартість. Економічно обґрунтовані планові витрати – це витрати, планування яких здійснюється з дотриманням вимог стандартів, нормативів, норм технологічних регламентів, а також вимог щодо надання послуг визначеної кількості та якості з урахуванням економічних і природно-кліматичних особливостей регіону [8].

Тарифи встановлюють для трьох категорій споживачів, враховуючи диференційовані рівні рентабельності: для населення – 12%, для бюджетних установ – не більше 15%, для інших споживачів – не більше 50%. Варто відзначити, що у Порядку формування тарифів не встановлено рівня рентабельності, який можна застосовувати для громадян. Однак, зазначено, що рівень рентабельності в цілому по підприємству не може перевищувати 12% [8]. Підприємства, як правило, застосовують саме такий рівень рентабельності при формуванні тарифів для населення.

В цілому алгоритм формування тарифу можна представити наступним чином:

$$T_e = S + P + VAT, \quad (1)$$

де, T_e – економічно обґрунтований тариф;

S – повна планова собівартість послуг;

P – витрати зі здійснення капітальних вкладень (плановий прибуток);

VAT – податок на додану вартість.

На перший погляд, порядок формування тарифів є обґрунтованим і прозорим, адже містить наступні складові:

- чітко систематизовано витрати, які включають у собівартість послуг з водопостачання та водовідведення, що спрощує процес їхнього планування;
- запроваджено процедуру індексації тарифів у зв'язку зі зміною цін на паливно-енергетичні й матеріальні ресурси, рівня заробітної плати працівників, ставок податків, зборів та інших обов'язкових платежів;
- визначено джерела здійснення капітальних вкладень, якими є амортизація і плановий прибуток, що закладають у тариф;
- формалізовано процес формування тарифів та їх індексації, що підвищує його наочність;
- передбачено стимулювання ресурсозбереження на підприємствах шляхом застосування методу встановлення граничного рівня тарифів, який є найефективнішим у практиці зарубіжних країн.

Варто також відмітити ті позитивні зміни, які передбачені в проекті постанови Кабінету Міністрів України “Про внесення змін до Порядку формування тарифів на послуги з централізованого водопостачання та водовідведення” [9], який принципово не відрізняється від чинного Порядку. Проте, згідно з першим, механізм формування тарифів більш зрозумілий, окремі його положення викладені ґрунтовніше й лаконічніше.

Так, виокремлено інвестиційну складову та визначено умови введення її в тариф, а саме – формування інвестиційної програми розвитку підприємства, яку затверджують органи місцевого самоврядування з погодженням у Міністерстві житлово-комунального господарства. Крім цього, під час терміну реалізації такої програми підприємства можуть отримувати додаткові доходи від здійснення заходів з енерго- та ресурсозбереження, використовуючи метод фіксації норм питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів. Витрати фіксують у натуральному виразі за видами послуг: на 1000 куб. м. поданої в мережу води й на 1000 куб. м. відведених стічних вод. Отримані таким чином додаткові кошти підприємства можуть використовувати лише на заходи з розвитку. Для обслуговування зазначених програм запропоновано відкривати спеціальні поточні рахунки в уповноважених банках [9].

Вважаємо, що запровадження такої практики, по-перше: стимулюватиме підприємства до економії ресурсів і конкретизує напрямки їхнього ефективного використання; по-друге: встановить чіткіші “правила гри” для підприємств, а відтак, сприятиме посиленню контролю за можливими зловживаннями у сфері формування тарифів на послуги розглядуваної галузі.

Однак, поряд із зазначеними перевагами, механізм ціноутворення на послуги з водопостачання та водовідведення в цілому має низку недоліків.

Першим із них є те, що підприємства мають змогу вводити у собівартість послуг неефективні витрати, передбачені порядком формування тарифів. Наприклад, визначено, що кошти, отримані в результаті виконання програм розвитку систем водопостачання та водовідведення, використовуються на відновлення активів і матеріальне заохочення працівників [8]. Вважаємо, що додаткові кошти, отримані таким чином, потрібно повністю спрямовувати на капітальні інвестиції. Разом із тим, стимулювання працівників виправдане, враховуючи низький рівень їх заробітної плати. Однак, на наш погляд, здійснювати це потрібно за рахунок прибутку або коштів, що надходять на підприємство у вигляді благодійних пожертвувань і внесків. Це не означає, що розмір наданої благодійної допомоги необхідно одразу сплачувати працівникам у вигляді надбавки, яку визначають діленням такої допомоги на кількість працівників. Додаткову заробітну плату доцільно виплачувати періодично і лише для окремих працівників, враховуючи їхню кваліфікацію, рівень складності роботи та отримані результати. Крім цього необхідно здійснювати систематичну перепідготовку працівників із метою підвищення їхньої кваліфікації та поліпшення загальних та особистих результатів діяльності. Для цього необхідно створити спеціальні навчальні заклади для підготовки висококваліфікованих кадрів та здійснення наукових розробок із метою пошуку нових шляхів розв’язання проблем галузі.

Наступним недоліком ціноутворення на послуги водопостачання та водовідведення є процедура погодження тарифів у органах місцевого самоврядування, яка сприяє штучному завищенню цих тарифів. Справа в тому, що контрольні функції місцевої влади зводяться лише до затвердження поданих виробниками послуг самостійно розрахованих (у межах допустимої норми рентабельності) тарифів. Тобто, на стадії визначення собівартості послуг водопостачання та водовідведення контролю з боку

регулюючих органів немає. Відтак, процес планування собівартості послуг є непрозорим і закритим, а підприємства можуть збільшувати витрати й економити ресурси, що призводить до несправедливого завищення цін на послуги та збереження їхньої високої енергоємності. В цьому контексті варто уваги є позиція О. Романюк, яка вважає, що недостатній рівень гласності при формуванні та затвердженні тарифів призводить до підвищення ступеня недовіри населення до водопровідно-каналізаційних підприємств [11, 20]. Погоджуючись із даним твердженням, вважаємо, що необхідно забезпечити прозорість у діяльності підприємств водопостачання, зокрема шляхом залученням громадян до розв'язання проблем галузі. Результати діяльності варто висвітлювати через мережу Інтернет чи місцеву пресу.

У разі затвердження тарифів на послуги водопостачання та водовідведення на рівні нижчому, ніж економічно обґрунтовані витрати, різниця між тарифом та економічно обґрунтованими витратами, має бути відшкодована з відповідного бюджету [1, 28]. Але дійсно такої практики не існує, що унеможлиблює розв'язання проблеми збитковості підприємств галузі. Причинами цього є: несамодостатність територіальних громад; нестабільність власної дохідної бази місцевого самоврядування; посилення залежності місцевих бюджетів від центру; обмеженість практики місцевих запозичень; недосконалість законодавства та низка інших факторів, що негативно впливають на функціонування місцевих фінансів. У результаті в місцевому бюджеті не вистачає коштів на соціальні видатки та виконання власних програм розвитку. Для викорінення такої практики погодження тарифів вважаємо за необхідне формувати тарифи на послуги водопостачання та водовідведення за допомогою методу встановлення граничного рівня ціни, який є найприйнятнішим у застосуванні та спростовує процедуру щорічного затвердження тарифів.

Суть методу полягає у тому, що орган, який регулює тарифи, встановлює цінову межу на період їхньої дії (3–5 років). Протягом цього періоду підприємство не здійснює перерахунок тарифу відповідно до динаміки величини витрат. Однак затверджений тариф щороку коригують на індекс цін і показник ефективності галузі. Величини окремих складових тарифів (витрат діяльності та прибутку) переглядають після закінчення терміну їхньої дії. Крім цього, на перший рік дії розглядуваного методу тариф розраховують за методом встановлення граничної норми рентабельності. Кожного наступного року його коригують на індекс інфляції, фактор ефективності й фактор, що враховує вплив непередбачуваних обставин. Відтак, на кожен рік дії тарифу (крім першого року) тариф визначають за формулою [2]:

$$P_{it} = P_{it-1} \times (1 + RPI - X_i \pm Z), \quad (2)$$

де P_{it} – граничний тариф для кожного року;

P_{it-1} – тариф, що діяв у попередньому році;

RPI – індекс споживчих цін;

X_i – фактор ефективності;

Z – фактор, що враховує непередбачувані обставини.

Головна перевага даного методу полягає у тому, що у підприємства з'являються стимули до зменшення витрат протягом терміну дії затвердженого тарифу. Однак метод має і недоліки, основним з яких є отримання підприємством прибутку лише за умови, коли воно працюватиме з вищою ефективністю, ніж та, яку встановлює регулятивний

орган [2]. На нашу думку, використання даного методу в ціноутворенні послуг водопостачання та водовідведення може призвести до поліпшення показників фінансової діяльності підприємств та формування економічно обґрунтованих тарифів. Але для введення його в дію необхідно розробити відповідне методичне забезпечення.

Для виявлення недоліків тарифоутворення на послуги з водопостачання та водовідведення варто розглянути особливості перехресного субсидування споживачів, що використовується у практиці ціноутворення природних монополій. Суть його полягає в тому, що на одну й ту саму продукцію встановлюють диференційовані ціни для різних груп споживачів. Пільгу, що надають для одної групи споживачів (наприклад, для населення в галузі водопостачання), вводять у ціну для іншої (для промислових підприємств). Така практика сприяє несправедливому завищенню тарифів для окремих груп споживачів унаслідок невідповідності витрат на виробництво отриманої послуги та її ціни.

Тобто, якщо для пільгової групи споживачів економічно обґрунтована ціна – P_1 , то за наявності перехресного субсидування вона вже буде сформована на рівні P_{κ_1} :

$$P_{\kappa_1} = P_1 - \alpha, \quad (3)$$

де P_{κ_1} – ціна, сформована з урахуванням знижки (субсидії);

P_1 – економічно обґрунтована ціна без перехресного субсидування;

α – знижка (субсидія).

Припустимо, що даній групі споживачів за певний період реалізовано послуг обсягом Q_1 , відтак підприємство недоотримає доходів на суму S :

$$S = PY_1 - PY_{\kappa} = P_1 \times Q_1 - (P_1 - \alpha) \times Q_1 = Q_1 \times \alpha, \quad (4)$$

де S – сума виручки, яка недоотримана в результаті надання послуг за пільговим тарифом для певної категорії споживачів (як правило для населення);

PY_1 – сума виручки, яка була б отримана без цінової знижки для пільгової групи споживачів;

PY_{κ} – сума виручки, що фактично отримана;

Q_1 – обсяг реалізації послуг для цієї групи споживачів.

Недоотримані доходи підприємство компенсує за рахунок збільшення тарифу для іншої групи споживачів (наприклад, для підприємств), виручка від надання послуг яким становитиме:

$$PY_2 = Q_2 \times P_2 + S = Q_2 \times P_2 + Q_1 \times \alpha, \quad (5)$$

де PY_2 – виручка від реалізації послуг для другої групи споживачів з урахуванням перехресного субсидування;

Q_2 – обсяг реалізації послуг для другої групи споживачів;

P_2 – ціна на послуги для другої групи споживачів, яка була б установлена без перехресного субсидування.

Відтак, можемо визначити ціну для другої групи споживачів, за рахунок яких субсидують пільговиків:

$$P_{\kappa_2} = PY_2 \div Q_2 = (Q_2 \times P_2 + Q_1 \times \alpha) \div Q_2, \quad (6)$$

де P_{κ_2} – ціна для другої групи споживачів з урахуванням перехресного субсидування.

Варто зауважити, що крім класичної практики перехресного субсидування (між групами споживачів) його застосовують і всередині групи [7]. Населення є пільговою категорією споживачів послуг водопостачання та водовідведення в Україні, яке субсидують за рахунок підприємств реального сектору економіки. В галузі водопостачання перехресне субсидування застосовують все рідше. Як ми вже згадували, підприємства, в основному, формують тарифи на рівні повної планової собівартості послуг, враховуючи різні межі рентабельності для окремих категорій споживачів.

Процедура встановлення різних рівнів рентабельності нічим не відрізняється від встановлення тарифів за допомогою перехресного субсидування, адже так чи інакше тарифи будуть диференційовані по групах споживачів. На нашу думку, застосування такої практики є цілком виправданим і відмінити її використання недоцільно на сучасному етапі розвитку нашої держави та неприйнятно з економічної точки зору у зв'язку з необхідністю дотримання принципу соціальної справедливості.

Реалізацію згаданого принципу забезпечує держава, втручаючись у різні сфери суспільного життя. Однак таке втручання не завжди ефективне і може призвести до негативних наслідків. Наприклад, у галузі водопостачання є суперечність розподілу повноважень представницьких органів держави щодо тарифного регулювання. Це, насамперед, дублювання і розмитість функцій та повноважень різних органів управління, а також надмірна кількість регулюючих органів. Так, відповідно до Закону "Про місцеві державні адміністрації", обласні державні адміністрації мають повноваження щодо регулювання тарифів за надання житлово-комунальних послуг та організації обслуговування населення підприємствами різних форм власності, а також визначення і встановлення норм споживання відповідних послуг і контролю за їхнім дотриманням [3]. У свою чергу, управління у сфері комунальної власності, в тому числі комунальними підприємствами здійснюють органи місцевого самоврядування [4]. Як бачимо, повноваження місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування щодо управління комунальним майном не розмежовано на законодавчому рівні. Крім того, незрозуміло, яким чином перші мають організувати процес обслуговування населення підприємствами.

Законом України "Про питну воду та питне водопостачання" передбачено, що державне управління у сфері питної води і питного водопостачання здійснюють: Кабінет Міністрів України, Міністерство житлово-комунального господарства, Рада Міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської і Севастопольської міських державних адміністрацій, органи місцевого самоврядування [5]. Вважаємо, що з метою виправлення такої ситуації необхідно в законодавчому порядку чітко розмежувати функції і повноваження контролюючих органів, а також модернізувати їхню структуру, створюючи галузеву систему органів. Для цього потрібно організувати Національну комісію з питань регулювання водопостачання, структура якої охоплювала б центральний апарат і місцеві підрозділи; до компетенції її органів необхідно передати функції місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування у даній сфері.

Викладеним втручання держави не вичерпується. Ще одним методом забезпечення соціальної справедливості в галузі водопостачання є надання пільг різним категоріям

населення. З одного боку, підтримка соціально незахищених верств населення є обов'язком держави і доцільна у соціально орієнтованій економіці. З іншого боку, держава повинна відшкодовувати підприємствам недоотримані доходи внаслідок надання пільг. Проте на практиці цього не відбувається і в державному бюджеті таких витрат не передбачається. Підприємства надають послуги з водопостачання та водовідведення за заниженими тарифами, зазнаючи при цьому збитків. За таких умов забезпечення беззбиткової діяльності підприємств галузі значно ускладнюється. На нашу думку, розв'язати дану проблему можливо за допомогою перегляду і скасування частини пільг для деяких категорій громадян, жорсткішим добором кандидатів, які потрапляють у пільгову групу та посиленням контролю за доходами і видатками пільговиків.

Крім цього, громадяни, отримуючи тіньові доходи, часто підпадають під критерії пільговиків, декларуючи низький рівень легальних доходів. Щодо цього, заслуговують на увагу міркування А. Базилюк, яка вважає, що, через невизначеність методів оцінки реальної платоспроможності населення навіть ті, хто може оплачувати житлово-комунальні послуги, намагаються уникати цього, надаючи документи про низький рівень доходів. Окрім цього, на її думку, вирішити дану проблему можна лише шляхом обмеження можливостей отримання тіньових доходів громадян. Оскільки вдосконалення методів оцінки реальної їх платоспроможності не усуває можливості незаконного користування пільгами в разі надання відповідних документів про легальні доходи [1, 30].

Аналізуючи погляди вченої, приходимо до таких висновків: погоджуючись частково з її думкою, вважаємо, що платоспроможність населення є визначальним фактором доступності послуг водопостачання та водовідведення для споживачів (чим вищий рівень доходів фізичних осіб, тим більше послуг вони можуть собі дозволити, і навпаки). Визнаємо також можливість уникнення громадянами оплати послуг унаслідок приховування доходів та необхідність удосконалення методів оцінювання рівня платоспроможності населення. Однак, на нашу думку, проблема обмеження можливостей отримання тіньових доходів, яку окреслила А. Базилюк, не може бути розв'язана, адже тіньова економіка є поширеним явищем в умовах ринку, викоринити повністю її не вдасться. Тому схилиємось до думки, що факти приховування доходів, в принципі, будуть завжди.

Отже, враховуючи викладене, вважаємо, що основними проблемами ціноутворення послуг водопостачання та водовідведення в даний час є такі:

- застосування механізму формування тарифів на послуги, який не сприяє зацікавленості підприємств у економії матеріальних та енергоресурсів;
- необґрунтованість та неприйнятність із економічної точки зору чисельних витрат, що вводять у собівартість послуг;
- непрозорість фінансової діяльності підприємств у цілому та процедури формування тарифів зокрема, у результаті чого вони отримують додаткові приховані прибутки;
- затвердження тарифів органами місцевого самоврядування сприяє тому, що виробники послуг зловживають на стадії планування розміру тарифу;
- відсутність професійних кадрів і ефективного системи підвищення їх кваліфікації гальмує роботу підприємств;
- недосконалість методичного забезпечення процесу розрахунку та перегляду тарифів;

- зловживання підприємствами своїм монопольним становищем і гальмування розвитку конкуренції в галузі;
- неефективність державного регулювання суб'єктів природних монополій;
- наявність великої кількості пільг для різних категорій споживачів, що призводить до погіршення фінансового стану підприємств водопровідно-каналізаційного господарства;
- низька платоспроможність споживачів послуг, що спричиняє зростання дебіторської заборгованості підприємств.

Для розв'язання зазначених проблем ціноутворення на послуги водопостачання та водовідведення вважаємо за необхідне здійснити наступні зміни:

1) запровадити метод визначення граничного рівня ціни в практиці формування тарифів;

2) вивести необґрунтовані витрати зі складу тих, що вводять у собівартість послуг водопостачання та водовідведення;

3) підвищити рівень прозорості процесу надання послуг, залучаючи споживачів до розв'язання проблем галузі та висвітлюючи результати діяльності водогосподарських підприємств через мережу Інтернет або місцеву пресу;

4) створити спеціалізовані навчальні заклади для підготовки висококваліфікованих кадрів та здійснення наукових розробок із метою пошуку нових методів розв'язання проблем галузі водопостачання, а також вдосконалення методичного забезпечення для розрахунку тарифів;

5) вдосконалювати державне регулювання водогосподарських підприємств шляхом передачі контрольних функцій галузевим органам і законодавчого розмежування їхніх повноважень;

6) скасувати частину пільг для деяких категорій споживачів, посилення контролю за процедурою добору кандидатів-пільговиків.

Наведений перелік проблем тарифоутворення галузі водопостачання та шляхів їхнього розв'язання може бути звужений чи розширений із врахуванням конкретної мети і завдань дослідження. Крім цього, на нашу думку, для досягнення намічених цілей тарифної політики підприємств водопостачання та водовідведення необхідно дотримуватися певних принципів. У міжнародній практиці обґрунтовано такі принципи регулювання тарифів:

1. Економічна ефективність – використовувати ресурси необхідно з мінімальними витратами для суспільства. Потрібно стимулювати підприємства й споживачів до раціонального використання природних ресурсів.

2. Окупність витрат – тарифи мають забезпечувати достатній рівень дохідності для того, щоб відшкодувати економічно обґрунтовані витрати, в тому числі інвестиційного характеру.

3. Фінансова стабільність – тарифи мають зводити до мінімуму вплив несподіваних фінансових ризиків.

4. Справедливість – тарифи мають встановлюватися з урахуванням принципу соціальної справедливості. Система пільг для незахищених категорій споживачів передбачає використання субсидій та перехресного субсидування, яке використовують лише як надзвичайний захід.

5. Універсальність послуг – доступ до послуг має бути гарантований для всіх споживачів незалежно від рівня їхнього доходу.

6. Простота та зрозумілість – тарифи мають бути простими й зрозумілими як для споживачів, так і для виробників послуг [10].

Вважаємо, що такі принципи тарифного регулювання підприємств житлово-комунального господарства є прийнятними для застосування в Україні. Однак, враховуючи проблемні аспекти доступності послуг водопостачання та водовідведення у нашій державі, цей перелік доцільно доповнити принципами прозорості, підзвітності та відповідальності.

Сутність принципу прозорості полягає в тому, що фінансова діяльність підприємств водопостачання та, зокрема, процедура формування, затвердження і перегляду тарифів має бути спрямована на врахування потреб споживачів. Тому їх потрібно залучати до розв'язання проблем та формування стратегії і тактики розвитку галузі. До того ж, дотримання принципу підзвітності та відповідальності підприємств водопостачання перед місцевими жителями (що полягає у висвітленні результатів діяльності надавачів послуг за допомогою засобів масової інформації) поліпшить соціальний клімат у суспільстві. Запровадження такої практики сприятиме підвищенню довіри громадян до виробників послуг, зацікавленості їх у розвитку галузі та збереженні обмежених природних ресурсів. А підприємства отримають підтримку ідеї підвищення тарифів із боку населення, адже громадяни знатимуть, на які цілі та в яких обсягах будуть спрямовані кошти, отримані від підвищення вартості послуг.

Отже, в галузі водопостачання є низка проблем, зумовлених неефективним державним регулюванням й монопольним становищем підприємств водопостачання та водовідведення, і які потребують науково обґрунтованих підходів до їхнього розв'язання. Такі проблеми проявляються на практиці у формі як неґативних соціальних ефектів (зменшення доступності послуг для споживачів, погіршення здоров'я населення, несправедливе користування пільгами з оплати за послуги та ін.), так і економічних – формування економічно необґрунтованих тарифів, недофінансування підприємств галузі та їх збитковість.

Насамкінець хочемо зазначити: розв'язати зазначені проблеми ціноутворення послуг водопостачання та водовідведення можливо лише виробленням дієвої тарифної політики, що потребує дотримання певних принципів та їхнього законодавчого регламентування, а також впровадження в практику ефективних методів формування тарифів.

Література

1. *Базиліук А. Ціноутворення у сфері житлово-комунальних послуг в Україні / А. Базиліук // Економіка. – 2007. – № 7–8. – С. 28–31.*
2. *Біла книга. Вдосконалення системи тарифного регулювання природних монополій, 2006 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.icps.com.ua>. – Назва з екрану.*
3. *Закон України “Про місцеві державні адміністрації” [Електронний ресурс] / Режим доступу: – <http://zakon.rada.gov.ua>.*
4. *Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” [Електронний ресурс] / Режим доступу: – <http://zakon.rada.gov.ua>.*
5. *Закон України “Про питну воду і питне водопостачання” від 10. 12. 2002 № 2918 – III [Електронний ресурс] / Режим доступу: – <http://zakon1.rada.gov.ua>.*
6. *Закон України “Про природні монополії” [Електронний ресурс] / Режим доступу: – <http://zakon.rada.gov.ua>.*

7. Колеин В., Филимонова Е. Ценообразование в сфере услуг естественных монополий: особенности и проблемы [Електронний ресурс] / Режим доступу: – http://www.abok.ru/for_spec/articles.php?nid=2375. – Назва з екрану.
8. Постанова Кабінету Міністрів України № 959 від 12 липня 2006 р. “Про затвердження Порядку формування тарифів на послуги з централізованого водопостачання та водовідведення” [Електронний ресурс] / Режим доступу: – <http://zakon.rada.gov.ua>.
9. Проект постанови Кабінету Міністрів України “Про внесення змін до Порядку формування тарифів на послуги з централізованого водопостачання та водовідведення” [Електронний ресурс] / Режим доступу: – <http://www.minjkg.gov.ua>.
10. Регуляторна реформа у житлово-комунальному господарстві (Аналітична доповідь до проекту “Програма розробки політики / Регуляторна реформа у житлово-комунальному секторі України”) – 2005 Міжнародний центр перспективних досліджень [Електронний ресурс] / Режим доступу: – http://www.icps.com.ua/doc/ZKH_regul_reform.pdf. – Назва з екрану.
11. Романюк О. Соціальні наслідки ринкових перетворень в сфері водопостачання та водовідведення / Ольга Панасівна Романюк. – К.: К.І.С., 2004. – 68 с.
12. Nauges C., Berg C. How “natural” are natural monopolies in the water supply and sewerage sector? Case studies from developing and transition economies. – Policy Research Working Paper 4137, The World Bank, February 2007 [Електронний ресурс] / Режим доступу: – http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/1W3P/IB/2007/02/09/000016406_20070209162017/Rendered/PDF/wps4137.pdf. – Назва з екрану.

Редакція отримала матеріал 17 травня 2010 р.